

VEGGESDAL SKANSE: Vi ser den tørrmurte brystningsmuren langs kanten, mens det indre av skansen er fylt ut med jord for å jevne til for soldatene.

FOTO: VIDAR BACKSTRØM.

Veggesdal skanse

Historietimen

JENS BAKKE
Lokalhistoriker

Like ved veien mellom Torpedalen og Aremark ligger det en gammel skanse. Den ble anlagt i 1689 for å sperre for svenske soldater som kunne tenkes å rykke fram på nordsiden av Femsjøen.

1600-TALLET VAR et blodig århundre i Skandinavia. 1658-1660 var det kamper ved Halden tre år på rad, noe som førte til byggingen av Fredriksten festning. Som et indirekte resultat fikk Halden sine byprivilegier i 1665. Noen år senere, i 1675, startet krigen på nytt, for kongen i København ville ta tilbake tapt land. De danske soldatene invaderte Skåne, mens stattholderen i Norge, Ulrik Fredrik Gyldenløve, marsjerte med norske soldater inn i Bohuslän.

IDE fire årene som fulgte, var det gjentatte norske angrep inn i Sverige. Norske soldater beleiret festningene Marstrand og Bohus i månedsvis. Marstrand ble tatt, men Bohus festning holdt stand. I Sverige og Danmark omtales denne kri-

gen som «den skånske krig», mens vi kaller den «Gyldenløvefeiden» etter den norske stattholderen.

HALDEN BLE liggende i skyggen av kamphandlingene. De norske soldatene marsjerte forbi på vei til Sverige, men heldigvis kom det ikke noe svensk motangrep på våre kanter. Sikker kunne man likevel ikke være, og det var for å forsvare oss mot svenskene at Veggesdal skanse ble oppført.

PÅ EN høyde mellom gårdene Fismedal og Veggesdal ble det beordret at det skulle bygges en sperrestilling. Denne ville hindre svenske soldater i å marsjere rundt Femsjøen. Stillingen ble anlagt med front om øst og sør, der veien kom fra Aremark.

DET MÅ ha vært en skolert offiser som prosjekterte, for vi finner igjen de samme geometriske formene som på Fredriksten. Murverket sikker seg i vinkler langs den lave åskammen. Vinklene ble konstruert for at forsvarerne skulle kunne skyte langsetter de egne murene hvis angriperne prøvde å storme skansen.

SOMMEREN 1689 var det sendt 134 norske soldater til Veggesdal under ledelse av kapteinløytnant Erik Nilsen. Med seg fra Fredriksten fikk de bærebærer til å frakte jord til vollene. Det kom ikke noe svensk angrep, så de norske soldatene fikk god tid til å bygge. Det ble ranket opp sten og fylt opp med jord i halvannen meters høyde over noen tittalls meters lengde, og på toppen av muren ble det anlagt et brystvern. Den bakre delen av muren var så bred at den

DUGNAD: Fredriksten Rotary Klubb holder skansen i stand. Her er det Tor Sørbrøden som håndterer hekksaksa.

FOTO: ERIK LUND.

fungerte som en plattform for de norske soldatene.

VEGGESDAL SKANSE var ikke noe lukket festningsanlegg, og det var begrensede muligheter til å forsvare seg mot et større angrep. Derfor var det en risiko ved å ha soldater plassert her. Svenskene kunne gå rundt om de ble gjort oppmerksom på den norske stillingen. Etter hvert som høsten nærmet seg og krigsfaren avtok i 1689, ble de norske soldatene kalt tilbake fra Veggesdal.

I senere kriger ble skansen ikke brukt, og den grodde etter hvert igjen. Frostsprenging og tidens tann fikk murene til å rase ut, og noe av muren ble veltet ned

for å gi plass til tømmerdrifter.

PÅ SLUTTEN av 1980-tallet foreslo torpedalingen Ola R. Kristiansen at det gamle festningsanlegget burde settes i stand. Han fikk med seg Fredriksten Rotary, som stilte opp med spett og dugnadsinnsats, mens Ola bidro med traktor og gravemaskin. I årene 1990-1994 restaurerte Fredriksten Rotary Klubb skansen. De fikk løftet tilbake utruste stenblokker og ryddet området. Senere har de hatt jevnlig dugnader for å holde anlegget i orden. Onsdag 7. juni inviterer de igjen til Veggesdal skanse, der de innvier ny flaggstang og nytt informasjonskilt.